

حسابرسی داخلی، حلقه مفقوده در حرفه

بی‌شک یکی از با اهمیت‌ترین تحولات جهان صنعتی در قرن هجدهم، ظهور شرکت‌های سهامی و تفکیک مالکیت از مدیریت بود. در نتیجه این تحولات، شرکت‌های سهامی محل تجمع منافع گروه ذی‌نفع در شرکت‌ها، شامل سهامداران، مدیران، اعتباردهندگان، کارکنان و سایر ذی‌نفعان شد و در پی آن بازار مالی سازمان یافته در اکثر کشورها به وجود آمد.

اشخاص حقیقی و حقوقی، سازمان‌ها، موسسات اعتباری و دولت عرضه‌کنندگان سرمایه در بازار مالی را تشکیل می‌دهند. جذب و تجمع پس‌اندازها و هدایت آن‌ها به سوی سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت از اهداف اصلی این بازارها است. برای کارایی این بازارها، تشویق مشارکت عمومی و حمایت قانونی از تامین‌کنندگان سرمایه‌ها ضروری است و این موجب رونق اقتصادی و گسترش فرهنگ سهامداری در اکثر کشورها شده است. با این همه، وجود تضاد منافع بین ذی‌نفعان در شرکت‌ها، مشکلات متعددی هم چون مشکلات نمایندگی را به همراه داشته و بحث‌های متعددی را موجب شده که موضوع حاکمیت شرکتی از اصلی‌ترین آن‌ها است.

موضوع حاکمیت شرکتی از دهه ۱۹۹۰ میلادی در انگلیس، آمریکا و کانادا در پاسخ به مشکلات مربوط به اثربخشی هیات مدیره شرکت‌های بزرگ مطرح گردید. مبانی حاکمیت شرکتی با تهیه گزارش کدبری (Cadbury) در انگلیس، مقررات هیات مدیره در شرکت جنرال موتورز آمریکا و گزارش دی (Dey) در کانادا شکل گرفت. بعدها با گسترش سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی، نهادهای مختلفی همچون، بانک جهانی، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (Organization of Economic Cooperation and Development-OECD) و ... در این زمینه فعال شده و اصول متعدد و متنوعی را منتشر کرده‌اند. یکی از آخرین اصول منتشر شده در سطح جهانی، اصول OECD در سال ۲۰۰۴ میلادی است که شش حوزه ذیل را در برمی‌گیرد:

- تامین مبنایی برای چارچوب موثر حاکمیت شرکتی
- حقوق سهامداران و کارکردهای اصلی مالکیتی
- حقوق سهامداران و کارکردهای اصلی مالکیتی
- رفتار یکسان با سهامداران
- نقش ذی‌نفعان در حاکمیت شرکتی
- افشا و شفافیت

● مسئولیت‌های هیات مدیره، شامل کنترل‌های داخلی، حسابرسی داخلی و ...

شواهد موجود حکایت از آن دارد که **حاکمیت شرکتی** یکی از رایج‌ترین عبارت‌ها در واژگان تجارت جهانی در شروع هزاره جدید شده است. فروپاشی شرکت‌های بزرگ در سال‌های اخیر توجه همگان را به نقش برجسته حاکمیت شرکتی و توجه جدی به اصول مذکور در مورد پیشگیری از این فروپاشی‌ها، جلب نموده است و انجمن‌های حرفه‌ای و دانشگاه‌ها در سراسر گیتی اقبال گسترده‌ای به این موضوع نشان می‌دهند.

از آنجا که خصوصی‌سازی از محورهای با اهمیت برنامه چهارم در کشورمان است ایجاد بازار مالی منصفانه برای دادوستد اوراق بهادار با ارتقا و اصلاح حاکمیت شرکتی و عنایت جدی به موارد ذیل ضروری به نظر می‌رسد:

- اصلاح ساختار مالکیت شرکت‌ها و کاهش تمرکز مالکیت
- توجه به حقوق سهامداران اقلیت و برخورد منصفانه با سهامداران
- گسترش سرمایه‌گذاری نهادی
- اصلاح ساختار و وظایف و اختیارات هیات مدیره غیرموظف، موظف و مدیرعامل
- توجه به روابط ذی‌نفعان شرکت
- شفافیت مالی و افشای اطلاعات (شامل گزارشگری مالی سنتی، گزارش کمیته حسابرسی به مجمع عمومی و ...)
- استقرار سیستم‌های حسابداری و کنترل‌های داخلی کارآمد (شامل کمیته حسابرسی متشکل از اعضای هیات مدیره غیرموظف و حسابرسی داخلی مناسب و ...)

● و ...

براساس مبانی نظری و پیشینه عملی، برای اطمینان از کارکرد مناسب شرکت‌ها و بازار مالی و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی ارتقا حاکمیت شرکتی شرکت‌ها در بازار مالی کشورمان ضرورت حیاتی دارد. افزون بر آن ارتقا حاکمیت شرکتی موجب افزایش سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت و رشد اقتصادی خواهد شد و فقدان حاکمیت شرکتی مناسب، سلب حقوق سهامداران (به ویژه سهامداران جزء)، سوءاستفاده‌های احتمالی، فرار سرمایه و ... را به همراه خواهد داشت.

یکی از نقاط کانونی برای تحقق بخشیدن به این هدف، اهمیت به جایگاه حسابرسی داخلی در شرکت‌هاست. متأسفانه باید اذعان داشت که در اکثر شرکت‌های ایران، حسابرسی داخلی در نمودار سازمانی حلقه مفقوده بوده و یا در صورت وجود، توجه جدی به وظایف و نقش آن در پیش‌برد هدف‌های سازمانی نشده است. در اکثر کشورها تشکلهای سازمان یافته حسابرسان داخلی، تدوین استانداردهای عمومی و حرفه‌ای حسابرسی داخلی و رعایت الزامات حرفه‌ای برای حسابرسان داخلی، موجب می‌شود تا از یک طرف کمیته حسابرسی در شرکت‌های سهامی به خوبی شکل گرفته و حاکمیت شرکتی به نحو مطلوب اجرا شود. از طرف دیگر گزارش‌های حسابرسی داخلی بتواند به حسابرسی مستقل کمک کرده و قابلیت اتکا به گزارش‌های حسابرسان داخلی افزایش و بعضاً در زمان و هزینه‌های حسابرسی مستقل موثر واقع شود.

با توجه به اهمیت موضوع، از سال گذشته انجمن حسابداران خبره ایران برآن شد تا با برگزاری سمینارهای متعدد به بررسی ابعاد مختلف و اصول حاکمیت شرکتی بپردازد. اولین سمینار با عنوان "گزارشگری مالی و تحولات پیش‌روی" در روزهای هشتم و نهم دی‌ماه سال گذشته برگزار و در ادامه در سمینار "حسابرسی داخلی و نظام حاکمیت شرکتی" در سی‌ام آبان‌ماه و یکم آذرماه سال جاری که در پیش خواهیم داشت موضوع‌های مختلف در این زمینه بررسی خواهد شد. امید است این سمینارها موجب شناخت بیشتر بازیگران مالی از حاکمیت شرکتی شده و بتواند ضرورت استفاده از خدمات حسابرسی داخلی را بیش از پیش نمایان سازد.